

ТИПОВІ СПОСОБИ УХИЛЕННЯ ВІД ПРИЗОВУ НА СТРОКОВУ ВІЙСЬКОВУ СЛУЖБУ ТА МОБІЛІЗАЦІЇ

TYPICAL WAYS EVASION OF MILITARY SERVICE AND MOBILIZATION

Фокін Я.Ф.,

*аспірант кафедри кримінального процесу та криміналістики
Університету державної фіскальної служби України*

У статті досліджено типові способи ухилення від призову на строкову службу і мобілізації. Проведено аналіз статистичних даних стосовно зареєстрованих кримінальних проваджень до винесених вироків за статтями 335 та 336 Кримінального кодексу України. Наведено типові обставини, що сприяють ухиленню від проходження військової служби та мобілізації.

Ключові слова: мобілізація, спосіб вчинення злочину, ухилення від призову, призовник, військовий обов'язок.

В статье исследованы типичные способы уклонения от призыва на срочную службу и мобилизации. Также проведен анализ статистических данных относительно зарегистрированных уголовных производств и вынесенных приговоров по статьям 335 и 336 Уголовного кодекса Украины. Приведены типичные обстоятельства, что способствует уклонению от военной службы и мобилизации.

Ключевые слова: мобилизация, способ совершения преступления, уклонение от призыва, призывник, воинский долг.

The article examines typical ways of evading conscription and mobilization. Also analyzes statistical data on registered criminal proceedings against those convicted under articles 335 and 336 of the Criminal Code of Ukraine. The article describes typical circumstances conducive to evasion of military service and mobilization.

Key words: mobilization, way of committing a crime, evasion of conscription, conscript, military duty.

Постановка проблеми. Проблема боротьби зі злочинами у сфері забезпечення призову та мобілізації на сучасному етапі розвитку України є однією з найбільш актуальних правових, соціальних та політичних проблем. Такі злочини являють собою істотну суспільну небезпеку, оскільки підривають обороноздатність нашої держави і спрямовані проти порядку управління в Україні. Діяння, пов'язані з ухиленням від призову на строкову військову службу та призову за мобілізацією, формально належать до злочинів невеликої та середньої тяжкості, однак свідчать про антипатріотичні настрої суспільства, деградацію молоді, негативні внутрішні процеси, що протікають у Збройних Силах України (далі – ЗСУ) зокрема та у країні загалом.

У зв'язку із цим одним із пріоритетних напрямів діяльності правоохоронних органів має бути посилення боротьби з такими видами злочинності, своєчасне виявлення та запобігання, підвищення ефективності роботи працівників правоохоронних органів під час розслідування злочинів, які посягають на порядок комплектування ЗСУ, що підриває її обороноздатність. Актуальність дослідження способів вчинення таких злочинів зумовлена тим, що ці способи надзвичайно різноманітні і швидко змінюються, їх постійно доповнюють і вдосконалюють правопорушники.

Стан опрацювання. Питання, пов'язані з аналізом способів вчинення злочинів, зокрема тих, які посягають на порядок комплектування ЗСУ, досліджували Р.С. Белкін, А.І. Бастрикін, В.П. Бахін, С.М. Зав'ялов, В.В. Шаповалов, М.В. Даньшин, Г.Г. Зуйков, Л.Я. Драпкін, Н.В. Кручиніна, А.М. Кустов, В.Ю. Шепітько, М.П. Яблоков, В.І. Шиканов та ін. Проте комплексне дослідження способів вчинення злочинів у сфері забезпечення призову та мобілізації останніми роками не проводилось, що є певною прогалиною в методиці розслідування цих злочинів.

Метою статті є аналіз особливостей способів вчинення злочинів у сфері забезпечення призову та мобілізації і розроблення на його основі криміналістичної класифікації способів вчинення указаної групи протиправних діянь.

Виклад основного матеріалу. Практично усі вчені-криміналісти називають спосіб вчинення злочину центральним, домінуючим елементом криміналістичної характеристики більшості злочинів, оскільки, впливаючи на зміст інших елементів криміналістичної характеристики, він утворює взаємозв'язки з кожним із них.

На думку М.В. Даньшина, спосіб вчинення злочину та інформація про нього є основою для: об'єднання окремих видів злочинів; виявлення взаємозв'язку між структурними елементами характеристики; розроблення особливостей тактики проведення слідчих дій; прогнозування механізму вчинення конкретного виду злочинів; розмежування схожих складів злочину [1, с. 84].

Як слушно зазначає Г.Г. Зуйков, вивчення способів вчинення злочинів має методологічне значення для всієї криміналістики, але особливе місце займає в методиці розслідування окремих видів злочинів [2, с. 273]. Адже, з одного боку, в методиці розслідування відомості про способи вчинення злочинів концентруються і узагальнюються, досліджуються фактори, під впливом яких вони формуються, еволюціонують і повторюються у разі вчинення злочинів одними і тими самими особами [2, с. 273]. З іншого боку, типізація способів вчинення злочинів слугує основою для розроблення версій, планування розслідування, створення рекомендацій про найбільш ефективні слідчі дії і тактику їх проведення.

У криміналістичному розумінні спосіб вчинення злочину – це об'єктивно і суб'єктивно зумовлена система поведінки суб'єкта до, у момент і після вчинення ним злочину, що дозволяє за допомогою криміналістичних прийомів і засобів отримати уявлення про суть події, особливості злочинної поведінки правопорушника, його окремі особисті якості [3, с. 25].

В.П. Бахін зазначає, що спосіб вчинення злочину – це вираження та відображення образу дії злочинця у разі вчинення ним протиправних дій. При цьому він завжди був та залишається визначальним ядром діяльності з розкриття та розслідування злочинів [4, с. 197].

В.Ю. Шепітько під способом вчинення злочину розуміє спосіб дії злочинця, який виражається в певній взаємозалежній системі операцій і прийомів підготування, вчинення і приховування злочину [5, с. 208].

Оскільки спосіб вчинення злочину, як будь-яка система, формується та функціонує під впливом певних факторів, закономірностей, то він не обирається злочинцем мимовільно. «Свобода» вибору визначається більшістю правильним пізнанням об'єктивних і суб'єктивних чинників, під впливом або з урахуванням яких спосіб вчинення злочину складається і застосовується злочинцем [6, с. 281].

Аналізуючи погляди на цю категорію, представляється можливим виділити два напрями:

Перший – ситуаційний. Його прихильники визнають вплив сукупності об'єктивних і суб'єктивних факторів на сутність способу вчинення злочину. Наприклад, Л.Я. Драпкін і М.С. Уткін вказують на спосіб вчинення злочину «як детерміновану умовами зовнішнього середовища і психофізичними властивостями особистості функціональну систему дій злочинців, що складається зі спеціальних підсистем із підготовки, вчинення та приховування злочинного діяння, які використовуються залежно від ситуації повністю або частково, одночасно або в різній послідовності» [7, с. 72]. Е.Д. Куранова так розуміє цю категорію: «Комплекс дій із підготовки, вчинення та приховування злочину, обраних винним відповідно до наміченої мети, і тими умовами, у яких здійснюється злочинний задум».

Прихильники другого напрямку визнають суб'єктивну сутність поняття «спосіб вчинення злочину». А.Н. Колесніченко визначив спосіб вчинення злочину як «спосіб дій злочинця, що виражається в певній послідовності, поєднанні окремих дій, прийомів, застосовуваних суб'єктом». Г.Н. Мудогін пропонує вважати цю криміналістичну категорію як «комплекс дій, скоєних злочинцем у певному порядку і спрямованих на досягнення злочинної мети» [8, с. 36].

Більш раціональним видається зміст ситуаційного підходу, оскільки спосіб вчинення злочину залежить не тільки від факторів, що визначаються особистістю злочинця, але і зовнішнім середовищем (обстановкою вчинення суспільно небезпечного діяння, типовими обставинами, які сприяють його вчиненню і т. д.).

Способи ухилення від проходження військової служби та мобілізації поділяються на дві основні групи: активні та пасивні. Перша група передбачає прикладення певних зусиль для досягнення злочинного результату. До них відносяться:

1. Симуляція хвороби або умисне спричинення собі тілесного ушкодження. Застосовуючи цей спосіб вчинення злочину, призовник приписує собі певне захворювання, що дає підстави для непроходження військової служби і мобілізації. При цьому захворювання може повністю бути відсутнім у симулянта або мати легку форму, за якої військовий обов'язок може виконуватися. Різновидом зазначеного способу злочину є умисне спричинення собі тілесного ушкодження. Сьогодні найчастіше призовники обирають симуляцію хвороб, визнання яких негативно не вплине на їхнє майбутнє. Наприклад, раніше нерідко симулювали психічні розлади, мали місце випадки симуляції наркоманії. Наприклад, призовник за місяць до призовної медкомісії почав регулярний прийом «несильних» наркотиків. Зізнався лікарям, що страждає наркоманією давно. Умовив знайому медичну сестру незадовго до медкомісії зробити йому 10 уколів нешкідливого вітамінного препарату для імітації слідів ін'єкцій.

Підготовка симуляції хвороби або умисного спричинення собі тілесного ушкодження виражається у вивченні призовником спеціальної медичної літератури (на предмет пошуку симптомів захворювання), нормативних актів, що регулюють питання звільнення від призову, консультацій із медиками та іншими особами, які володіють інформацією, що цікавить «ухильника». Приховування злочину здійснюється шляхом знищення або позбавлення від зазначених матеріалів чи знарядь умисного спричинення собі тілесного ушкодження, також потрібні лжесвідки. Сліди симуляції захворювання або умисного спричинення собі тілесного ушкодження: ідеальні сліди, наявність у призовника спеціальної літератури, знаряддя завдання собі умисного тілесного ушкодження.

Симуляція хвороби або умисне спричинення собі тілесного ушкодження як спосіб вчинення злочину становить 11% від загальної кількості способів ухилення від проходження військової служби та мобілізації.

2. Введення в оману щодо віросповідання та переконань, що дають підставу для проходження альтернативної (невійськової) служби. Зазначимо, що право на альтернативну службу мають громадяни України, якщо виконання військового обов'язку суперечить їхнім релігійним переконанням, і ці громадяни належать до релігійних організацій, віровчення яких не допускає користування зброєю [9].

При цьому законодавець не конкретизує перелік релігійних переконань, що дають підставу для виникнення вищевказаного права. Під час розслідування ухилення від проходження військової служби слідчий повинен конкрет-но уявляти, які переконання і прихильність до якої релігії зводять призовника в категорію, зазначену в Законі України «Про альтернативну (невійскову) службу». Прогалини в законодавстві дають можливість призовникам безкарно ухилитися від проходження військової та альтернативної (невійськової) служби та мобілізації.

Підготовка введення в оману щодо віросповідання, переконань або національності: вивчення призовником спеціальної літератури, консультації із представниками релігійних течій, товариств, національностей, підшукування знаків і предметів приналежності до зазначених груп. Приховування злочину виражається у знищенні або позбавленні від вищевказаних предметів і матеріалів, а також у підбиранні лжесвідків. Сліди злочину містяться в показаннях свідків і «ухильника», наявності в останнього спеціальної літератури, знаків і предметів ідеологічного і національного спрямування.

Розглянутий спосіб вчинення злочину становить 3% від загальної кількості способів ухилення від проходження військової та альтернативної (невійськової) служби та мобілізації.

3. Надання неправомірної вигоди особам, здатним вплинути на незаконне звільнення від призову, відстрочки від проходження військової служби та мобілізації або заміни військової служби на альтернативну (невійскову) службу. У ст. 369 Кримінального кодексу України (далі – КК України) такий спосіб ухилення визначається як пропозиція чи обіцянка службовій особі надати їй або третій особі неправомірну вигоду, а також надання такої вигоди за вчинення чи невчинення службовою особою в інтересах того, хто пропонує, обіцяє чи надає таку вигоду, чи в інтересах третьої особи будь-якої дії з використанням наданої їй влади чи службового становища [10]. Такими особами можуть бути самі ухильники, їхні родичі та близькі, зацікавлені долею призовника (мобілізованого). Особами, які отримують неправомірну вигоду, найчастіше стають співробітники військових комісаріатів, члени призовних комісій, лікарі, працівники слідства, суду й органів державної реєстрації актів цивільного стану.

У зв'язку із цим Міністр оборони України затвердив «Кодекс доброчесної поведінки та професійної етики військових посадових осіб, державних службовців та інших осіб, уповноважених на виконання функцій держави, у Міністерстві оборони України та Збройних Силах України». Також генерал армії України Степан Полторак звернувся до військовослужбовців та цивільного персоналу оборонного відомства і наголосив на необхідності забезпечення нетерпимості до корупції з боку кожного військовослужбовця, державного службовця чи працівника, недопущення порушень антикорупційного законодавства, вжиття невідкладних заходів щодо запобігання і протидії корупції. Він підкреслив, що боротьба з корупцією є одним із пріоритетних завдань командирів та керівників органів військового управління всіх рівнів у реалізації демократичних оборонних реформ в Україні, що затвердження Кодексу – це черговий прояв особистої політичної волі Міністра оборони України в боротьбі з корупцією, тоді як завдання інших керівників – власним прикладом сприяти формуванню доброчесної поведінки підлеглих [11].

Зазначимо, що сума неправомірної вигоди за ухилення від проходження військової служби та мобілізації постійно зростає. Так, упродовж 2016 р. правоохоронці повідомляли про затримання чиновників, які брали хабарі за ухилення від мобілізації. У різних областях суми в основному коливаються від 5 до 25 тисяч гривень від призвання, який не хоче служити. Проте, наприклад, у Миколаївській області – 13 тис. грн. Там адвокат, помічник судді та колишній працівник комісаріату шукали чоловіків, які підлягали призову чи мобілізації. Розробили навіть свій прайс – сума за ухилення від мобілізації \$500–600, за ухилення від призову – \$1500. Клієнтів мали постійно, а всі гроші ділили між собою порівну. У Києві – 40 тис. грн. Тут заступника військового комісара затримали на хабарі в \$1500. Рівненська область – 15 тис. грн. Працівник військового комісаріату підшукував «клієнтів», а лікар виносив рішення про непридатність до військової служби. З кожного «непридатного» мобілізованого брали \$600 [12].

У багатьох країнах цю проблему вирішили дуже просто – призовник платить офіційний «відкуп» від армії. І його більше ніхто не чіпає. Наприклад, за турецьким законодавством ця послуга коштує 18 тисяч лір, що в перерахунок на долари складає \$8,2 тис. В Узбекистані – близько \$500. У Грузії призовник має сплатити у бюджет країни 2 тисячі ларі (\$1,1 тис.). Минулого року військомати озвучували статистику «ухилянтів». Наприклад, тільки в Тернопільській області від призову ховалася 21 тисяча людей. Якби вони мали змогу офіційно платити за небажання служити, то бюджет міг би отримувати мільйони гривень. А зібрані гроші йшли би не в кишені чиновникам, а їх можна було б направити на фінансування оборонної промисловості, що допоможе технічному переозброєнню армії. Наприклад, якби кожен сплачував мінімум 5 тис. грн, то тільки Тернопільщина приносила би в казну 105 мільйонів гривень.

Підготовка дачі хабара здійснюється шляхом підшукування одержувача, посередників і предмета хабара. Приховування злочину виражається в маскуванні під повернення боргу, надання послуг, робіт і т. д. Сліди дачі хабара виражаються в наявності в одержувача невмотивовано великої суми грошей, необґрунтованих документальних послуг і робіт на його користь та ідеальних слідах.

Дача хабара як спосіб вчинення злочину становить 30% від загальної кількості способів ухилення від проходження військової та альтернативної (невійськової) служби та мобілізації.

У ряді випадків вищевказаний спосіб пов'язаний із підробленням документів.

4. Підроблення документів ухильником самостійно або за допомогою сторонніх осіб для отримання незаконного звільнення від призову, відстрочки від нього або заміни військової служби на альтернативну (невійскову) службу та ухилення від мобілізації.

У такому разі має місце матеріальна фальсифікація. Видозмінюється або виготовляється документ, наявність якого сприяє ухиленню від проходження військової або альтернативної (невійськової) служби. Наприклад, останнім часом стали популярні підроблення з використанням комп'ютерної техніки, а саме копіювання штампів і печаток лікувальних установ і довідок військово-лікарської комісії, підписи посадових осіб для підроблення документів у разі ухилення призовника від проходження військової служби та мобілізації.

Щоб не бути призваними на службу, молоді люди стають фіктивними кандидатами в депутати органів місцевої влади (за законом таких в армію не беруть). За тією самою схемою успішно уникають служби липові сільські вчителі і лікарі, обзавівшись купленими довідками.

Підготовка підроблення документів здійснюється за допомогою: пошуку інструментів і матеріалів підроблення, консультацій із фахівцями, вивчення нормативних

документів (у разі самостійного підроблення); пошуку виконавця підроблення, оплати його послуг (у разі підроблення документів іншими особами). Приховування злочину виражається у знищенні матеріалів та інструментів підроблення, також потрібні лжесвідки. Сліди підроблення документів містяться в показаннях свідків і «ухильника», інструментах і матеріалах підроблення.

Підроблення документів як спосіб вчинення злочину становить 3% від загальної кількості способів ухилення від проходження військової та альтернативної (невійськової) служби та мобілізації.

Пасивний спосіб ухилення від проходження військової служби та мобілізації здійснюється шляхом неявки за повісткою до військомату для відправлення за місцем служби (призовник або веде звичайний спосіб життя, або ховається за місцем проживання, у невідомих місцях від співробітників військового комісаріату). У разі застосування цього способу ухилення призовник не реагує на отримані повістки військового комісаріату. Як правило, він ховається вдома або у знайомих (близьких) людей (у 30% випадків). Дуже часто не виходить з укриття на вулицю, не відкриває двері на дзвінки і стукіт. У такому разі саме близькі (знайомі) особи, які надають укриття, забезпечують харчування і догляд за «ухильником».

Неявка за повісткою до військомату для відправлення за місцем служби як спосіб вчинення злочину становить 77% від загальної кількості способів ухилення від проходження військової та альтернативної (невійськової) служби та мобілізації.

Підготовка неявки за повісткою до військомату для відправлення за місцем служби відбувається шляхом пошуку місця укриття від співробітників військового комісаріату та посібників. Приховування злочину здійснюється за допомогою маскування неявки під відсутність із поважних причин. Сліди злочину: сліди перебування «ухильника» в певному місці, відсутність поважних причин неявки, ідеальні сліди.

Крім того, вважаємо неприпустимим залишити без уваги такі факти: сьогодні відстрочки від призову на військову службу створюють масу можливостей для теоретично законного, але практично необґрунтованого ухилення від служби. Наприклад, відстрочка надається особам, які зайняті постійним доглядом за непрацездатними членами своєї сім'ї. При цьому поняття «постійний догляд» законодавством не розшифровується. Можна навести безліч випадків, коли призовник, маючи старих батьків, батьків-інвалідів, рідних сестер і братів віком до 18 років, не надає їм ніякої допомоги, хоча завдяки їм користується відстрочкою від служби.

За даними Міністерства оборони, майже 80% аспірантів фундаментальну наукову освіту отримують тільки для придбання права на відстрочку, студенти навчаються на військових кафедрах із тих самих причин. І ті, й інші не мають справжнього бажання займатися обраною справою, надалі працюють не за фахом.

Тому 5 січня 2017 р. було оголошено, що у 2017 р. на військову службу в ЗСУ будуть призиватися офіцери запасу, які закінчили військові кафедри вищих навчальних закладів, але раніше не служили. Як зазначив начальник прес-служби Генштабу Владислав Селезньов, під призов підпадатимуть офіцери запасу віком до 43 років. Загалом у 2017 р. планується призвати близько 4 тисяч таких випускників військових кафедр, які досі не служили.

Адже Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу» передбачає, що у разі потреби офіцери запасу за наказом Міністра оборони України підлягають призову для проходження військової служби осіб офіцерського складу [13].

«Ми плануємо цього року провести такий призов офіцерів на військову службу. Такий вид служби називається «військова служба за призовом осіб офіцерського скла-

ду», – заявив заступник начальника головного управління персоналу Генерального штабу ЗСУ Марк Андрусь.

Таким чином, можна прийти до висновку, що неадекватність законодавства, яке регулює питання призову на військову службу, також може використовуватися призовниками як своєрідний спосіб ухилення. На жаль, переважно подібні вчинки кримінально не є карним злочином через відсутність належної системи контролю.

Типовими обставинами, що сприяють ухиленню від проходження військової служби та мобілізації, є: а) негативні процеси, що протікають в армії (дідівщина, суворі умови проходження служби і т. д.); б) деградація молоді; в) корупція; г) невелике покарання, передбачене ст. ст. 335 та 336 КК України; г) недостатня пропаганда серед населення військового обов'язку перед Батьківщиною.

Шляхи боротьби з нестатутними відносинами у ЗСУ шукаються давно. Найбільш прийнятними видаються такі: в армії повинні служити тільки контрактники-професіонали (до початку антитерористичної операції (далі – АТО) призов був відмінений, але професійної контрактної армії так і не було сформовано в повному обсязі, а у зв'язку із загрозою на Сході був відновлений призов); «дідівщину» придавити можна тільки інтенсивною бойовою підготовкою; відродження престижу військової освіти сприяло б викориненню практики командування взводом призовниками; введення професійної психологічної служби у Збройних Силах України (практика підтверджує або її повну відсутність, або неналежну якість застосування). Проте підняття престижу професії військового активно здійснюється на сучасному етапі.

Деградація молоді як фактор, що впливає на ухилення від проходження військової служби, спеціального дослідження не потребує. Більшість молодих людей не бажають служити у ЗСУ з егоїстичних мотивів, деякі не хочуть служити в армії, щоб не втрачати даремно роки життя, не потрапити на службу в «гарячу точку». Погоджуючись на військову службу, молода людина стикається з такими факторами: інший ритм життя; статутний порядок і дисципліна; фізичні і психічні навантаження; побутові незручності. Адаптація призовника до нового життя залежить від виховання, отриманого в сім'ї, і якості виховної роботи офіцерського складу.

Проблема корупції в Україні знаходить своє відображення і у способах здійснення злочинів, пов'язаних з ухиленням від військової та альтернативної (невійськової) служби та мобілізації. Одержувачами хабара можуть стати будь-які особи, що впливають на питання призову до лав ЗСУ (працівники військкоматів, члени військово-лікарської комісії, працівники органів державної реєстрації актів цивільного стану, слідчий, лікар, суддя і т. д.). Однак корупційність українського суспільства не є локальним проявом і потребує викоринення на більш масштабному рівні.

З огляду на диференціацію покарання у кримінальному праві України та масштабність антипатріотичного настрою серед молоді, видається можливим збільшення розмірів покарання за вчинення таких злочинів у превентивних цілях. Вивчення емпіричного матеріалу показало, що ухилення від проходження військової служби та мобілізації здійснюється переважно через відсутність страху у призовників перед незначним покаранням за скоєне.

Статистична інформація з офіційного сайту Генеральної прокуратури України про зареєстровані кримінальні правопорушення свідчить, що з початком АТО у 2014 р. збільшилась кількість таких злочинів порівняно з аналогічним періодом у 2013 р. Так, у 2013 р. за ст. 335 КК України було зареєстровано 35 кримінальних справ, а за ст. 336 КК України – 0 кримінальних справ. Відповідно, у 2014–2016 рр. за ст. 335 КК України було зареєстровано 2062 справи, а за ст. 336 КК України – 3224 [14]. За аналогічний період, за даними Єдиного реєстру судових рішень, винесено 1870 обвинувальних вироків [15]. Проте насправді практично всі засуджені отримують від одного до двох років іспитового строку, уникаючи покарання у вигляді позбавлення волі строком на два роки.

Висновки. Отже, надмірна корумпованість системи та недостатня в українському суспільстві пропаганда честі несення військового обов'язку перед Вітчизною є, на наш погляд, першопричиною всіх розглянутих вище умов. Необхідне посилення викладання у школах і встановлення у вищих навчальних закладах предмета «Військова підготовка», пропаганда у засобах масової інформації переваг здорового способу життя, занять спортом, виховання патріотизму, любові до Батьківщини, оскільки 9% від загальної кількості ухилень від проходження військової служби та мобілізації здійснюється із зазначеної причини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Даньшин М.В. Класифікація способів приховування злочинів у криміналістиці: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / М.В. Даньшин. – Х., 2000. – 210 с.
2. Зуйков Г.Г. Общие положения методики расследования отдельных видов преступлений / Г.Г. Зуйков // Криминалистика. – М., 1980. – Т. 2 / под. ред. Р.С. Белкина, И.М. Лузгина. – 1980. – 343 с.
3. Гаврилин Ю.В. Криминалистика в понятиях и терминах: [учебное пособие] / [Ю.В. Гаврилин, А.Ю. Головин, И.В. Тишутин]; под общ. ред. А.Ю. Головина. – М.: Книжный мир, 2006. – 384 с.
4. Бахин В.П. Криминалистика. Проблемы и мнения (1962–2002) / В.П. Бахин. – К., 2002. – 268 с.
5. Шепітько В.Ю. Криміналістика: [курс лекцій] / В.Ю. Шепітько. – Х.: Одисей, 2003. – 314 с.
6. Салтєвський М.В. Криміналістика: [підручник]: у 2 ч. – Ч. 2. – Х.: Консум, 2001. – 528 с.
7. Драпкин Л.Я., Уткин М.С. Понятие и структура способа совершения преступления / Л.Я. Драпкин, М.С. Уткин // Проблемы борьбы с преступностью. – Омск: Высшая школа милиции МВД СССР, 1978. – С. 132.
8. Планирование расследования преступлений / под ред. А.С. Голунского. – М.: Госюриздат, 1957. – С. 65.
9. Про альтернативну (невійськову) службу: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua>.
10. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua>.
11. Офіційний веб-сайт Міністерства оборони України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mil.gov.ua>.
12. Тарифи на хабарі, щоб уникнути призову та мобілізації: статистика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nashamena.info>.
13. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua>.
14. Офіційний сайт Генеральної прокуратури України: статистична інформація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gr.gov.ua/ua/stat.html>.
15. Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua>.

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ПОРІВНЯЛЬНО-АНАЛІТИЧНЕ ПРАВО

1/2017

WWW.PAP.IN.UA

**Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»
Міністерства освіти і науки України**

**Електронне наукове видання
«Порівняльно-аналітичне право»**

№ 1, 2017

**Ужгородський національний університет
Ужгород 2017**

ББК 72.96.67
УДК 001:34

Порівняльно-аналітичне право – електронне наукове фахове видання юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:	Бисага Юрій Михайлович – доктор юридичних наук, професор
Заст. гол. редактора:	Бслов Дмитро Миколайович – доктор юридичних наук, професор
Відповідальний секретар:	Рогач Олександр Янович – доктор юридичних наук, професор
Члени редакційної колегії:	Білаш Олександр Володимирович – доктор теології, кандидат юридичних наук, доцент; Гайніш Едіта – доктор права, доктор філософії у сфері права (Словацька Республіка); Громовчук Мирослава Володимирівна – кандидат юридичних наук, доцент; Дрозд Олексій Юрійович – кандидат юридичних наук, доцент; Жежихова Мартина – кандидат юридичних наук (Словацька Республіка); Лазур Ярослав Володимирович – доктор юридичних наук, професор; Лемак Василь Васильович – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України; Мраз Станіслав – доктор юридичних наук, професор (Словацька Республіка); Рогач Іван – кандидат юридичних наук (Словацька Республіка); Севрюков Олександр Павлович – доктор юридичних наук, професор (Російська Федерація); Семерак Олександр Созонович – кандидат юридичних наук, професор; Сідак Микола Васильович – доктор юридичних наук, професор; Станіш Пьотр – доктор права, професор (Республіка Польща); Ступник Ярослав Валерійович – кандидат юридичних наук, доцент; Уканов Казбек – доктор юридичних наук, професор (Республіка Казахстан); Фазикош Василь Георгійович – кандидат юридичних наук, професор; Федоренко Владислав Леонідович – доктор юридичних наук, професор; Шекк Олена Олександрівна – кандидат юридичних наук, доцент (Російська Федерація); Ярема Василь Іванович – доктор економічних наук, професор.

Видання «Порівняльно-аналітичне право» включено до переліку наукових фахових видань, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з юридичних дисциплін.

Наказ Міністерства освіти і науки України № 463 від 25 квітня 2013 р.

*Рекомендовано до опублікування Вченою радою
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол № 5 від 27 квітня 2017 року*

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА;

ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ І ПРАВОВИХ УЧЕНЬ.....12

Бостан С.К. ЦІННІСНИЙ ВИМІР ДЕРЖАВИ.....12

Горбова Н.А. ПРАВОВА КУЛЬТУРА ТА КУЛЬТУРА ПРАВ ЛЮДИНИ:
СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ ТА ШЛЯХИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ.....16

Коваленко Н.Ю. ПРАВОВЕ САМОВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ.....18

Саміло Г.О. ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВИХ СИСТЕМ СУЧАСНИХ АФРИКАНСЬКИХ ДЕРЖАВ.....21

Слабко С.М. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ.....24Туриця В.В. ДО ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОНЯТТЯ
«ПРАВОВА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ».....27Хаустова М.Г. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ ТРАНСФОРМАЦІЇ
ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....29

РОЗДІЛ 2

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО; МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО.....34

Куфтірєв П.В. ЕЛЕКТРОННА ДЕМОКРАТІЯ ЯК ОСОБЛИВА ФОРМА
ДЕРЖАВНО-ПОЛІТИЧНОГО РЕЖИМУ.....34Миколенко В.А. ІСТОРИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ
ТА РОЗВИТКУ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ.....39Цимбалістий Т.О. ІНСТИТУТ ІМПІЧМЕНТУ
В СИСТЕМІ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....42

РОЗДІЛ 3

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС;

СІМЕЙНЕ ПРАВО; МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО.....45

Вашуленко О.І. ПЕРСПЕКТИВИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ПОЛОЖЕНЬ ДОКТРИНИ
«ЗНЯТТЯ КОРПОРАТИВНОЇ ВУАЛІ» ДО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ В АСПЕКТІ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ МАТЕРИНСЬКОЇ КОМПАНІЇ ЗА БОРГАМИ ДОЧІРНЬОЇ.....45

Воронова О.В. ПРАВО КОРИСТУВАННЯ ЖИТЛОМ ВЛАСНИКА ЧЛЕНАМИ ЙОГО СІМ'Ї.....49

Гресь Н.М. ПОДІЛ МАЙНА ПОДРУЖЖЯ В АСПЕКТІ ВРАХУВАННЯ БОРГОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ.....52

Гром А.М., Пасіка С.П. ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЗДІЙСНЕННЯ
ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ У СФЕРІ ОБОРОНИ СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ.....55Демків Р.Я. МЕДІАЦІЯ ЯК СУЧАСНИЙ СПОСІБ ВИРІШЕННЯ ЮРИДИЧНИХ СПОРІВ
У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ.....58Заборовський В.В., Дьордь В.В. ЕВТАНАЗІЯ – ГІДНА СМЕРТЬ ЧИ ВБИВСТВО:
ЮРИДИЧНІ АСПЕКТИ В УКРАЇНІ.....61

Манзюк В.В., Ільницький Т.П. ДЕЯКІ ПИТАННЯ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ.....64

Круглова О.О., Ліщенко О.О. ДОКАЗИ ТА ДОКАЗУВАННЯ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ.....65

Надієнко О.І. РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО СПАДКОВОГО ПРАВА У СТАНОВОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....67

Ольховик Л.А., Єпатко О.В. ПОНЯТТЯ МОРСЬКОГО СТРАХУВАННЯ.....72

Піддубна В.Ф. ДЕЯКІ ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ УЧАСТІ СУБ'ЄКТІВ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА
У ЦИВІЛЬНИХ ВІДНОСИНАХ.....74

Романенко І.Г. ЕФЕКТИВНІ СПОСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ АЛІМЕНТНОГО ДОГОВОРУ.....78

Рязанцева Н.О., Шевчук В.О. ВИЗНАННЯ І ПРИВЕДЕННЯ ДО ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ІНОЗЕМНИХ СУДІВ
ЯК ІНСТИТУТ МІЖНАРОДНОГО ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ.....82

Самбір О.Є. КОНДИКЦІЯ ЯК САМОСТІЙНИЙ ТА СУБСИДАРНИЙ СПОСІБ ЗАХИСТУ.....85

Логвиненко М.І., Терещенко В.П. ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНСТИТУТУ
ШЛЮБНИХ ВІДНОСИН ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ, НІМЕЧЧИНИ ТА ФРАНЦІЇ.....88

Туз Ю.О., Поворознюк І.В. ГОСПОДАРСЬКІ ТОВАРИСТВА ЯК СУБ'ЄКТИ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....92

РОЗДІЛ 4

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО, ГОСПОДАРСЬКО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО..... 94

Гордієнко Т.О. МИРОВА УГОДА В ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ.....	94
Громенко Ю.О. ФОРМИ НЕДОБРОСОВІСНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ У СФЕРІ РЕКЛАМИ.....	97
Орлова І.М. УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ЗАСАД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ДЕРЖАВНИМИ ГАРАНТІЯМИ.....	101
Соловйов О.В. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РЕФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ОЦІНКИ ВПЛИВУ ГОСПОДАРСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ НА ЕКОНОМІЧНУ КОНКУРЕНЦІЮ.....	104

РОЗДІЛ 5

ТРУДОВЕ ПРАВО; ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....109

Васильченко Н.В. О СОБЛЮДЕНИИ ЛИЧНЫХ НЕИМУЩЕСТВЕННЫХ ПРАВ НАЁМНЫХ РАБОТНИКОВ ПРИ ОРГАНИЗАЦИИ РАБОТОДАТЕЛЕМ НАБЛЮДЕНИЯ НА РАБОЧЕМ МЕСТЕ.....	109
Пікалюк С.С., Лебедич Н.В. ЩОДО НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ ЯК ФОРМИ ТРУДОВОГО ПРАВА.....	112

РОЗДІЛ 6

ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО; АГРАРНЕ ПРАВО; ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО; ПРИРОДОРЕСУРСНЕ ПРАВО.....116

Бондарчук Н.В. ПОНЯТТЯ Й ОСОБЛИВОСТІ ЗЕМЕЛЬНОГО СЕРВІТУТУ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ.....	116
Межевська Л.В., Челахов Л.К. ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА.....	118
Мельник О.О. РЕФОРМУВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН У СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ.....	121
Платонова Є.О. ПРАВОВІ АСПЕКТИ НАДАННЯ ПОСЛУГ У СФЕРІ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ ЯК ВИДУ ДІЯЛЬНОСТІ ОСОБИСТОГО СЕЛЯНСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА.....	124
Федорова А.Ю. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПІВ ВЕДЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ЗЕМЕЛЬНОГО КАДАСТРУ.....	126

РОЗДІЛ 7

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО.....129

Бочек О.І. ОБМЕЖЕННЯ ПЕРЕСУВАННЯ ОСОБИ ЧИ ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ АБО ФАКТИЧНОГО ВОЛОДІННЯ РІЧЧЮ ЗГІДНО ІЗ ЗАКОНОМ УКРАЇНИ «ПРО НАЦІОНАЛЬНУ ПОЛІЦІЮ».....	129
Даниленко Ю.С. ПРОЦЕДУРНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ КАНДИДАТІВ НА ДЕРЖАВНУ СЛУЖБУ.....	132
Допилка В.О., Бровко Н.М. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕЗАКОННЕ ПЕРЕМІЩЕННЯ ЗАБОРОНЕНИХ ПРЕДМЕТІВ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ.....	135
Єсімов С.С., Пустова Н.О. ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ МВС УКРАЇНИ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ.....	138
Іщенко В.В. КЛАСИФІКАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ: ДОКТРИНАЛЬНІ ПІДХОДИ.....	142
Колеснік Л.І. ПОНЯТТЯ ТА СКЛАД ПРОЦЕСУАЛЬНОГО РЕЖИМУ В ПОДАТКОВИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ.....	146
Костенко О.М. ПРИНЦИП НЕДИСКРИМІНАЦІЇ ЯК ОСНОВА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ПРОЦЕДУРИ ВИЗНАЧЕННЯ ПЕРЕМОЖЦЯ ПУБЛІЧНОЇ ЗАКУПІВЛІ.....	150
Ліпський В.В. ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК СПОСІБ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ.....	153
Леженко І.П. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНИМ ПОДАТКОВИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ ЗА ЧАСІВ «ПЕРЕБУДОВИ» ТА В ПЕРШІ РОКИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ.....	156
Лисак Л.В., Пасіка С.П. ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРЕДСТАВНИКА УПОВНОВАЖЕНОГО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПРАВ ЛЮДИНИ З ПИТАНЬ ЗАХИСТУ ПРАВ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....	161

Лозинський Ю.Р. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ІНСТИТУТУ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	164
Микитенко Є.В. СУБ'ЄКТИ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ.....	168
Мулявка Д.Г. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ І ПОРЯДКУ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ УКРАЇНИ. ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН.....	171
Ніщимна С.О. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНОГО ЗАХИСТУ ВКЛАДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ.....	174
Окопник О.М. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАПОБІГАННЯ І ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ.....	178
Панько Я.М., Нікітіна Л.О. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ ЩОДО РЕГУЛЮВАННЯ ОФШОРНИХ МЕХАНІЗМІВ В УКРАЇНІ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ.....	180
Попович Н.П. ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ.....	182
Тимчишин Т.М. ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРИТЯГНЕННЯ ДО АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ.....	186
Трофименко О.Г., Дубовой Я.В. ЕВОЛЮЦІЯ ПОГЛЯДІВ НА ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ В ЕПОХУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	189
Шевчук О.М. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ НАРКОКОНТРОЛЮ: ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....	193

РОЗДІЛ 8

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ;

КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО.....198

Березовська Н.Л. ДИСКРИМІНАЦІЯ ЗАЛЕЖНО ВІД РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ.....	198
Олійничук Р.П. АНАЛІТИЧНИЙ МОНИТОРИНГ НЕЗАКОННОГО ЗАЙНЯТТЯ РИБНИМ, ЗВІРИНИМ АБО ІНШИМ ВОДНИМ ДОБУВНИМ ПРОМИСЛОМ.....	202
Павленко Т.А. ЩОДО ПИТАННЯ КЛАСИФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ОСОБИ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ КОДЕКСОМ УКРАЇНИ.....	205
Потапова І.І. ДО ПИТАННЯ ПРО ФУНКЦІОНАЛЬНУ СПРЯМОВАНІСТЬ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В ІНСТИТУТІ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗЛОЧИННИ У СФЕРІ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ (ВІДМИВАННЯ) ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ.....	209
Тарас В.М. РОЛЬ КОНКРЕТНОЇ ЖИТТЄВОЇ СИТУАЦІЇ В МЕХАНІЗМІ ЗЛОЧИННОЇ ПОВЕДІНКИ.....	212
Хоменко О.М., Топчій В.В. КІБЕРЗЛОЧИННІСТЬ ЯК ЗАГРОЗА ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУВЕРЕНІТЕТУ УКРАЇНИ.....	215
Шалгунова С.А. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАПОБІГАННЯ НЕЗАКОННОМУ ОБІГУ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ.....	217
Шеховцова Л.І., Шеховцова Т.О. ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ ДІЯННЯ ПРИ ЕКСЦЕСІ ВИКОНАВЦЯ.....	220

РОЗДІЛ 9

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА;

СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА; ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ.....223

Бояров В.І. ЩОДО ОСОБЛИВОСТЕЙ ФІНАНСУВАННЯ ЕКСТРЕМІСТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	223
Доліновський Ю.С. ОСНОВИ ПЛАНУВАННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ ПІД ЧАС ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я.....	226
Дуфенюк О.М. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ РОБОТИ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ЛАБОРАТОРІЙ: ПОЛЬСЬКИЙ ДОСВІД.....	229
Задорожко Ю.В. УЧАСТЬ ЕКСПЕРТА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ, ПОВ'ЯЗАНОМУ З НАДАННЯМ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ.....	232
Калюга К.В. ВИКОРИСТАННЯ ОДОРОЛОГІЇ В ОТРИМАННІ ІНФОРМАЦІЇ ЩОДО ОСОБИ ЗЛОЧИНЦЯ.....	236
Мельковський О.В. ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ОПЕРАТИВНОЇ ІНФОРМАЦІЇ У ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ ВНУТРІШНЮ БЕЗПЕКУ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ.....	239
Петров О.С. СТРУКТУРНИЙ АНАЛІЗ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ, НЕ ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ПОЗБАВЛЕННЯМ ВОЛІ, В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ.....	242
Пожар В.Г. ІНСТИТУТ ПІДСУДНОСТІ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: СУТНІСТЬ, ПРИЗНАЧЕННЯ ТА НЕДОЛІКИ ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ.....	245

Рудницький І.Л. ОСОБЛИВОСТІ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ КОНТРАБАНДИ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ЩО ВЧИНЯЄТЬСЯ ОРГАНІЗОВАНИМИ ЗЛОЧИННИМИ ГРУПАМИ.....	248
Сізіпцова Ю.Ю. АКТУАЛЬНІСТЬ ВИВЧЕННЯ МЕДИЧНОГО ПРАВА СЛУХАЧАМИ ЮРИДИЧНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ.....	252
Уварова Н.В. ПРО ДОЦІЛЬНІСТЬ ЗАКРІПЛЕННЯ ПРАВА ПІДОЗРЮВАНОГО (ОБВИНУВАЧЕНОГО) НА МЕДИЧНУ ДОПОМОГУ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ КОДЕКСІ УКРАЇНИ.....	254
Фокін Я.Ф. ТИПОВІ СПОСОБИ УХИЛЕННЯ ВІД ПРИЗОВУ НА СТРОКОВУ ВІЙСЬКОВУ СЛУЖБУ ТА МОБІЛІЗАЦІЇ.....	257
Шевченко О.В. ПРИЗНАЧЕННЯ І ПРОВАДЖЕННЯ СУДОВО-ТОВАРОЗНАВЧОЇ ЕКСПЕРТИЗИ.....	261
 РОЗДІЛ 10	
СУДОУСТРІЙ; ПРОКУРАТУРА ТА АДВОКАТУРА.....	266
Заборовський В.В. НЕЗАЛЕЖНИЙ ПРАВОВИЙ СТАТУС АДВОКАТА.....	266
Отчак Н.Я. ПРАВО ТА ПОРЯДОК ЗВЕРНЕННЯ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ.....	269
Рязанцев О.Є., Рубін А.В. ХАРАКТЕРИСТИКА ФУНКЦІЙ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....	272
 РОЗДІЛ 11	
МІЖНАРОДНЕ ПРАВО.....	275
Клюєва Є.М., Руше М.Д. ПОНЯТТЯ БЕЗПЕКИ МОРЕПЛАВСТВА ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДПОВІДНО ДО ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ.....	275
Имаз Магарез. ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ И РАЗВИТИЯ ДВУХСТОРОННЕГО СОТРУДНИЧЕСТВА УКРАИНЫ И ИОРДАНСКОГО ХАШИМИТСКОГО КОРОЛЕВСТВА.....	278
Тітко Е.В. «ЛЮДСЬКА БЕЗПЕКА» ЯК ОСНОВА ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ.....	282
 РОЗДІЛ 12	
ФІЛОСОФІЯ ПРАВА.....	286
Боднарчук М.М. ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ВЗАЄМОЗАЛЕЖНОСТІ ПРИНЦИПІВ «СВОБОДА» ТА «ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ».....	286
Олексюк М.М. ДИХОТОМІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ: МОРАЛЬ ТА ПРАВО У КОНЦЕПЦІЯХ СУЧАСНОЇ АМЕРИКАНСЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ ПРАВА.....	289
Орлов С.Ф. СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ІНСТИТУТУ СВОБОДИ.....	292
Яремчук М.М. ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНТЕНЦІОНАЛЬНОСТІ ЯК ОДНІЄЇ З ПРОВІДНИХ КАТЕГОРІЙ ФЕНОМЕНОЛОГІЇ.....	294
 РЕЦЕНЗІЇ.....	
Настюк В.Я. РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ.....	297
Яновська О.Г. РЕЦЕНЗІЯ.....	298